

УДК 636.033-029:62
DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2025.146.1.24>

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ У М'ЯСНОМУ СКОТАРСТВІ

Голубенко Т.Л. – к.с.-г.н., доцент,

завідувач кафедри технології виробництва та переробки продукції тваринництва,
Вінницький національний аграрний університет
orcid.org/0000-0003-1427-3950

Скоромна О.І. – к.с.-г.н.,

доцент кафедри технології виробництва та переробки продукції тваринництва,
Вінницький національний аграрний університет
orcid.org/0000-0003-1332-5579

Інтенсивний розвиток тваринництва, зростання продуктивності тварин і підвищення ефективності виробництва яловичини значною мірою залежать від зміцнення кормової бази. Це потребує впровадження сучасних технологій кормовиробництва, спрямованих на повне забезпечення тварин поживними та біологічно активними речовинами в оптимальних для організму співвідношеннях. Основою технології м'ясного скотарства є раціонально організована система утримання та ефективна годівля худоби, призначеної для виробництва м'яса. Україна характеризується різноманітністю природно-кліматичних зон, які відрізняються температурним режимом, кількістю опадів, вітровими умовами та іншими факторами. У зв'язку з цим у різних регіонах доцільно застосовувати диференційовані способи утримання м'ясної худоби, що насамперед зумовлено особливостями організації годівлі. Найбільш ефективною системою утримання м'ясних корів, а також молочних корів, переведених на технологію м'ясного скотарства в зимовий період, є безприв'язне утримання на глибокій незмінній підстилці. При цьому утримання м'ясної худоби не потребує капітальних споруд із дорожніх залізобетонних конструкцій. Перспективними вважаються будівлі полегшеного типу з напіврамними конструкціями шириною 18–21 м та використанням недорогих стінових матеріалів, що суттєво знижує вартість одного скотомісця. Типова ферма для м'ясної худоби має включати приміщення для безприв'язного утримання корів з телятами на незмінній підстилці, вигульно-кормові двори з вітрозахисними елементами, розкол із фіксатором для ветеринарних обробок і вазами, пункт штучного осіменіння та кормосховище. Для збереження оптимальної вгодованості корів і отримання життєздатного приплоду сухостійним стельовим коровам на кожні 100 кг живої маси необхідно забезпечувати 1,9–2,2 кг сухої речовини та 17–18 МДж обмінної енергії. За годівлі на вигульних дворах ці норми слід підвищувати на 10–15%. На одну енергетичну кормову одиницю раціону має припадати 85–90 г перетравного протеїну. Молочна продуктивність корів м'ясних порід за лактацію зазвичай не перевищує 800–2000 кг і залежить від їх живої маси та періоду лактації. Найбільш відповідальним у годівлі лактуючих корів є перші 3–4 місяці після отелення, оскільки в цей період спостерігається максимальне молокоутворення та підвищена інтенсивність обміну речовин. Під час складання схем годівлі підсосних телят враховують їх вік, живу масу, заплановані природи, молочність корів і сезон отелення (осінньо-зимовий, ранньовесняний або цілорічний). Зокрема, телятам віком до чотирьох місяців за інтенсивності росту 800–950 г на добу на кожні 100 кг живої маси необхідно 1,9–2,1 кг сухої речовини та 2,6–3,4 ЕКО, при цьому вміст сирого протеїну має становити 20–26%, крохмалю – 7–16%, а сирого жиру – 9,4–22% від сухої речовини раціону.

Ключові слова: телята, утримання, годівля, раціони, якість м'яса, пестициди, безпека продукції.

Golubenko T.L., Skoromna O.I. Technological aspects of beef cattle production

The intensive development of animal husbandry, increasing animal productivity, and improving the efficiency of beef production largely depend on strengthening the feed base. This requires the implementation of modern feed production technologies aimed at fully supplying animals with nutrients and biologically active substances in optimal proportions for their bodies. The foundation of beef cattle production technology is a rationally organized housing system and efficient feeding of livestock intended for meat production. Ukraine is characterized by a diversity of natural and climatic zones that differ in temperature conditions, precipitation levels, wind regimes, and other factors. Therefore, it is advisable to apply differentiated systems of beef cattle housing in various regions, primarily determined by specific approaches to feeding organization. The most effective housing system for beef cows, as well as dairy cows converted to beef production technology during the winter period, is loose housing on deep permanent bedding. At the same time, beef cattle housing does not require capital buildings made of expensive reinforced concrete structures. Lightweight buildings with semi-frame structures 18–21 m wide and the use of inexpensive wall materials are considered promising, as they significantly reduce the cost per animal place. A typical beef cattle farm should include facilities for loose housing of cows with calves on permanent bedding, exercise and feeding yards equipped with wind protection elements, a handling chute with a restraining device for veterinary procedures and weighing, an artificial insemination unit, and feed storage facilities. To maintain optimal body condition and obtain viable offspring, dry pregnant cows should be provided with 1.9–2.2 kg of dry matter and 17–18 MJ of metabolizable energy per 100 kg of live weight. When feeding on exercise yards, these standards should be increased by 10–15%. One energy feed unit of the ration should contain 85–90 g of digestible protein. The milk productivity of beef breed cows during lactation usually does not exceed 800–2000 kg and depends on their live weight and the stage of lactation. The most critical period in feeding lactating cows is the first 3–4 months after calving, as this is when maximum milk production and increased metabolic intensity occur. When developing feeding schemes for suckling calves, their age, live weight, planned weight gains, milk yield of cows, and calving season (autumn–winter, early spring, or year-round) are taken into account. In particular, calves up to four months of age with a growth rate of 800–950 g per day require 1.9–2.1 kg of dry matter and 2.6–3.4 energy feed units per 100 kg of live weight, with crude protein content of 20–26%, starch 7–16%, and crude fat 9.4–22% of the ration dry matter.

Key words: calves, housing, feeding, rations, meat quality, pesticides, product safety.

Постановка проблеми. Проблема збільшення обсягів виробництва м'яса, зокрема яловичини, підвищення її якості та зниження собівартості одна з актуальних проблем АПК України, має важливе народногосподарське значення [1, 5].

Вирішення даного питання багато в чому залежить від розробки і використання на практиці ефективних технологій вирощування і відгодівлі молодняка, більш повного використання максимального генетичного потенціалу м'ясної продуктивності при мінімальних витратах кормів, засобів і праці на одиницю продукції [1].

Інтенсивний розвиток тваринництва, підвищення продуктивності тварин і ефективності виробництва яловичини залежить від зміцнення кормової бази тваринництва, і вимагає розробки нових технологій виробництва кормів, кормовиробництва для забезпечення тварин всіма необхідними поживними і біологічно активними речовинами в сприятливих для організму співвідношеннях [2, 7]. Для вирішення цих завдань в кожному господарстві склалася певна структура кормовиробництва з урахуванням підбору виду і сорту кормових культур. Важливе значення в цьому відношенні має вдосконалення технології вирощування молодняка з урахуванням його фізіологічного стану, заснованих на загальних закономірностях індивідуального розвитку в постнатальний період [3, 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментом технології м'ясного скотарства є система утримання та організація ефективної годівлі худоби, яка вирощується для виробництва м'яса. Україна має різноманітні природо-кліматичні зони, які різняться за температурою зовнішнього середовища, кількістю

опадів, наявністю вітрів та ін. Тому у них слід запроваджувати різні способи утримання м'ясної худоби, які в першу чергу обумовлені різними підходами в організації годівлі [6, 8].

Згідно з технологією ведення м'ясного скотарства, телят до 7-8-місячного віку вирощують на повному підсосі під матерями, тому основним джерелом годівлі для них перші 3-4 місяці після народження є молоко матері. У перший місяць після народження всі необхідні речовини телята отримують із молоком матері. Оскільки у телят до 4 місяців перетравлення їжі здебільшого відбувається в сичузі та кишківнику, вони погано використовують клітковину, крохмаль і рослинні протеїни, але добре засвоюють жир, білок і вуглеводи молока, ці особливості враховують під час розроблення норм годівлі телятам м'ясних порід [4].

Постановка завдання. Метою дослідження було вивчення технологічних аспектів вирощування у м'ясному скотарстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Велике значення в м'ясному скотарстві мають такі показник – кількість витрат за періоди вирощування, тому аналіз витрат у розрахунку на одне теля від народження до здачі на м'ясо має суттєве значення.

Найбільш ефективною системою утримання м'ясних корів і молочних, переведених на технологію м'ясного скотарства, в зимовий період є безприв'язне утримання на глибокій незмінній підстилці.

Формування підстилки слід починати у серпні-вересні, для чого на підлогу в приміщенні укладається шар сухої соломи товщиною 25-30 см. Після встановлення на стійлове утримання підстилка оновлюється в міру забруднення.

Годівлю худоби здійснюють у приміщеннях або на обладнаних вигульно-кормових дворах із застосуванням мобільних засобів роздачі або за допомогою тяглової сили вручну. Напування тварин також на вигульних дворах, для чого слід застосовувати групові автонапувалки з електропідігрівом води в зимовий час. Напувалки слід встановлювати збоку вигульно-кормового майданчика.

Для відпочинку тварин на вигульно-кормовому майданчику слід влаштовувати глинобитні кургани заввишки не менше 1 м та шириною 10-12 м, з розрахунком 2-2,5 м² площі на одну корову. Формування курганів необхідно проводити в літній час, при цьому планування місцевості має бути таким, яке забезпечувало б стік води з майданчиків. Взимку кургани періодично підстилаються соломою.

У літній період корови з телятами пасуться на пасовищах за допомогою пасуха. З ранку тварин випасають на ділянці, використаній у попередній день, а потім переганяють на свіжу траву.

Протягом доби пасовищні ділянки використовуються з таким розрахунком, щоб у ранкові та вечірні години по росі худоба зі'дала суху, огрубілу і перезрілу траву, а в спекотну пору дня – соковиту молоду траву.

Враховуючи те, що в ранній період у траві пасовищ міститься недостатня кількість клітковини, від чого тварини можуть страждати на розлад шлунково-кишкового тракту, на пасовищах необхідно мати візок з ярою соломою, яку тварини добре поїдають. Обов'язково на пасовищах має бути кухонна сіль для заповнення потреб в натрію. У спеку для тварин необхідні укриття в тіні дерев, чагарників або під спеціальними навісами.

Тварини, які знаходяться в літніх таборах, де для телят обладнані навіси та підгодівники, або ж у приміщеннях, якщо вони знаходяться поряд з пасовищами. Напування здійснюється з природних водойм або воду підвозять на пасовище, як у молочному скотарстві.

Утримання м'ясної худоби не вимагає капітальних приміщень із дорогих залізобетонних конструкцій, а найбільш перспективними є будівлі полегшеного типу із напіврамних конструкцій шириною 18 або 21 м та дешевого стінового матеріалу, що дозволяє набагато здешевлювати вартість скотомісця.

Для підвищення ефективності ведення м'ясного скотарства необхідно, щоб розмір капітальних вкладень для 1 голову основного стада був невеликим, чому сприяє максимальне використання дешевих приміщень. Також у цьому плані великі можливості представляє реконструкція старих приміщень, що пустують.

Схема реконструйованого старого приміщення під пологове відділення для прикладу показано на рисунку 1.

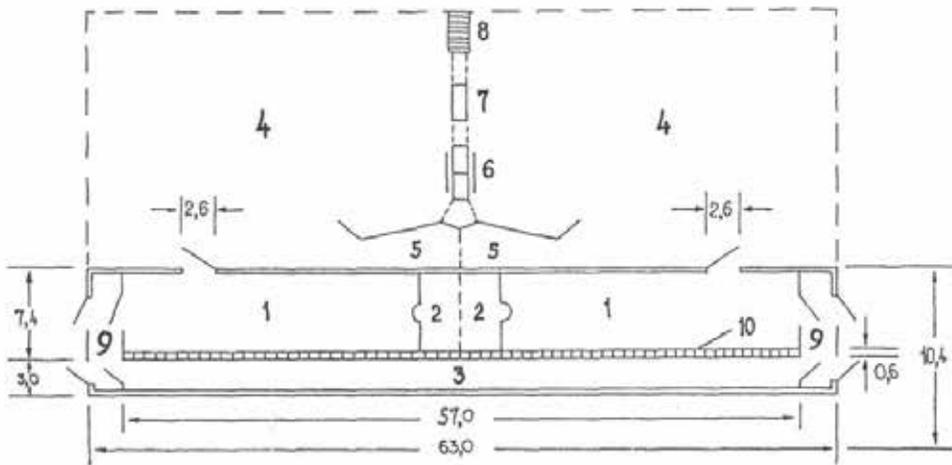

Рис. 1. Схема приміщення під пологове відділення для м'ясної худоби

1. Секція для проведення отелів; 2. Секція для підкормки телят; 3. Кормовий прохід; 4. Вигул; 5. Приємник розколу; 6. Розкол; 7. Ваги. 8. Естакада; 9. Тамбур; 10. Годівниця.

З торцевих сторін приміщення розташовано по 2 двері – для завезення кормів та видалення гною, до яких примикають тамбура.

Корисна площа даного приміщення складає 400 м², або на 50 голів корів з телятами (з розрахунку 8 м² підлоги на корову з телятам). Стіни приміщення виконані з колод, дах із шиферу, підлога бетонована, виконана у вигляді жолоба глибиною 50 см та шириною 7 м. Уздовж поздовжньої стіни розташований кормовий прохід завширшки 3 м, між секціями та кормовим проходом розташована годівниця шириною по верху 60 см та заввишки 50 см. Частина приміщення, призначена для утримання худоби, розділена на дві секції, в яких, у свою чергу, відгороджено по одному підгодовнику для телят. Перегородки між секціями зроблені з металевих труб у вигляді двостулкових воріт, які під час збирання гною бульдозером відкриваються та пристібаються. Відповідно до кожної секції в стінах зроблено виходи у вигули, ширина дверей 1,2 м, висота – 1,8 м. Вигул також перегороджено на 2 секції, відповідно, секціям у приміщенні.

Наступне реконструйоване приміщення, завдовжки 88 м та шириною 12 м, корисною площею 747 м², призначений для утримання 90 корів з телятами до відлучення. Приміщення по всій довжині розділене кормовим проходом, уздовж

якого з обох боків розташовані годівниці. Вся будівля розділена на шість секцій, у кожній з них може бути по 15 голів корів з телятами. Між секціями встановлені підгодівники для телят. Із кожної секції є виходи на вигул. З торцевих сторін будівлі розташовані по три двері: центральна – для завезення кормів, бічні – для заїзду бульдозера при видаленні гною. Тамбури обладнані дезпудушками.

Ферма для м'ясної худоби повинна складатися з будівель для безприв'язного утримання корів з телятами на незмінній підстилці, вигульно-кормових дворів з вітрозахисними пристосуваннями, розколом з фіксатором для ветобробки худоби та вагами, а також пунктом штучного запліднення корів та сховища.

Норми та раціони годівлі для м'ясної худоби розробляються з урахуванням особливостей ведення галузі, рівня та напряму продуктивності тварин, технології утримання та кормовиробництва. В основі закладено принцип повноцінної годівлі за 22 нормованими показниками, що дозволить забезпечити потребу організму тварини у поживних речовинах та енергії відповідно до фізіологічного стану організму – періоду тільності та лактації, живої маси корів по стаду.

Оскільки в м'ясному скотарстві в загальних витратах кормів до 50% припадає на доросле маточне поголів'я, велике значення має правильна організація годівлі цієї групи худоби. При цьому для зниження витрат кормів доцільно у літній період максимально використовувати дешевий пасовищний корм, а в зимово-стійловий період коровам слід згодовувати корми місцевого виробництва: сіно, сінаж, силос, зернові концентрати, а також солому, м'яку та інші відходи.

Особливу увагу у м'ясному скотарстві слід приділяти повноцінної годівлі стельних корів за 2 місяці до отелу. У цей період відбувається посилений ріст плоду та поповнення поживних речовин в організмі матері, а недостатнє та неповноцінне годівля може бути причиною зниження якісного складу молозива та народження слаборозвинених телят.

За умови збереження вгодованості та народження життєздатного приплоду сухостійним стельовим коровам на 100 кг живої маси потрібно 1,9-2,2 кг сухої речовини та 17-18 МДж обмінної енергії, при годівлі на вигульних дворах норми годівлі необхідно збільшити до 10-15%. На 1 ЕКО раціону має припадати 85-90 г перетравного протеїну.

При цьому слід зазначити, що за 2 місяці до отелення потреба організму матері та плоду помірна в енергії, але порівняно висока в мінеральних речовинах, якісному протеїні та вітамінах, що необхідно враховувати при складанні раціонів годівлі для цієї групи худоби (табл. 1).

При годівлі стельних сухостійних корів у раціонах повинні переважати сіно чи сінаж, усі корми мають бути гарної якості. Не можна згодовувати недоброякісні корми: силос із підвищеною кислотністю, запліснявілі сіно та солому, оскільки при неповноцінному годуванні у корів можуть спостерігатися аборти, народження недорозвинених телят, а також зниження якості молозива, що у свою чергу призводить до захворювання телят у перші дні життя. При оптимальному рівні годівлі в молозиві корів м'ясних порід міститься в середньому 16% сухої речовини, 7,5% білка, 4,5% жиру, 128 мг кальцію та 116,5 мг фосфору, 30 мкг каротину та 61 мкг вітаміну А. При неповноцінній годівлі корів у цей період відбувається зниження вмісту в молоці білка та жиру на 20-30%, а каротину та вітаміну А – у 1,5-2 рази, що, природно, впливає на розвиток телят.

У літньо-пасовищний період тільних корів випасають на природних або культурних пасовищах з додатковим підживленням їх сіном у розрахунку 2-3 кг на голову (табл. 2).

Таблиця 1

Зразкові раціонів годівлі для стельних сухостійних корів

Показник	Сінний тип годівлі			Сінажний тип годівлі		
	жива маса, кг					
	400	500	600	400	500	600
Сіно злаково-бобове, кг	6,0	6,5	7,0	3,0	3,5	4,0
Солома яра, кг	3,0	3,5	4,0	3,0	3,5	3,5
Сінаж, кг	-	-	-	8,0	9,0	10,0
Силос кукурудзяний, кг	6,0	9,0	12,0	-	-	-
Концентрати, кг	1,3	1,4	1,5	1,3	1,4	1,5
Сіль кухонна, г	46	54	61	46	54	61
Діамонійфосфат, г	40	50	60	20	30	30
У раціоні міститься:						
ЕКО	7,9	9,1	10,4	8,0	9,1	10,6
обмінної енергії, МДж	79	91	104	80	91	106
сухої речовини, кг	9,8	11,4	13,0	9,7	11,2	12,8
сирого протеїну, г	1100	1208	1460	1105	1278	1484
перетравного протеїну, г	705	820	933	700	820	944
сирої клітковини, г	2870	3360	3800	2890	3340	3850
цукрів, г	568	630	692	530	610	690
кальцію, г	67	79	88	75	80	95
фосфору, г	35	40	45	36	44	48

Молочна продуктивність корів м'ясних порід коливається не більше 800-2000 кг за лактацію, причому інтенсивність молокоутворення у них залежить від живої маси та місяця лактації. Найбільш відповідальними при годівлі лактуючих корів є перші 3-4 місяці, тому що в ці місяці утворюється найбільша кількість молока та підвищений обмін речовин в організмі корів. У цей час тваринам на 100 кг живої маси потрібно при годівлі в зимово-стійловий період у приміщенні 2,3-2,8 кг сухої речовини та 1,9-2,4 ЕКО, при годівлі на вигульно-кормовому дворі – 2,6-3,0 кг сухої речовини та 2,1-2,6 ЕКО. На 1 ЕКО потрібно 82-86 г перетравного протеїну. Слід зазначити, що тварини в цей період повинні бути забезпечені не тільки обмінною енергією, але й повноцінним протеїном, причому потреба в протеїні задовольняється в тому випадку, якщо суха речовина містить 12% сирого протеїну.

У другій половині лактації у корів відбувається загасання інтенсивності обмінних процесів та зниження молочної продуктивності, тому потрібні нижчі норми годівлі – на 100 кг живої маси тварини в цей період потрібно 2,3-2,5 кг сухої речовини та 1,8-2,0 ЕКО. На 1 ЕКО потрібно 73-75 г перетравного протеїну, а вміст сирого протеїну в сухій речовині знижується до 10-10,6%.

Для годівлі лактуючих корів використовують силосно-сінний і сінажно-силосний типи годівлі. При силосно-сінному типі годівлі корів у першій половині лактації структура раціону за поживністю становлять: 28,9-30,6% сіно, 14,0-14,3% солома, 36,7-39,5% силос та 17,6-18,4% концентрати. При сінажно-силосному типі годівлі сіно становить 13,1-15,7%, сінаж – 37,4-40,4%, солома – 12,1-12,2%, силос кукурудзяний – 18,2-20,0%, концентрати – 13,0-14,2% і патока 44%.

Таблиця 2

Раціони лактуючих корів у першій половині лактації при різних типах годівлі

Показник	Сінний тип годування			Сінажний тип годування		
	жива маса, кг					
	400	500	600	400	500	600
Сіно злаково-бобове, кг	5,0	5,1	5,5	2,2	2,8	3,0
Солома яра, кг	-	-	-	10,0	10,0	11,0
Сінаж, кг	3,5	4,0	4,0	3,0	3,5	3,5
Силос кукурудзяний, кг	16,0	18,0	20,0	8,0	9,0	10,0
Концентрати, кг	1,8	1,9	2,0	1,4	1,5	1,5
Сіль кухонна, г	-	-	-	0,3	0,3	0,3
Діамонійфосфат, г	-	-	-	5	5	5
У раціоні міститься:						
ЕКО	9,8	10,6	11,4	9,9	11,1	11,5
обмінної енергії, МДж	98	106	114	99	110,7	115
сухої речовини, кг	12,1	13,1	14,0	12,0	13,1	14,0
сирого протеїну, г	1196	1294	1380	1322	1437	1552
перетравного протеїну, г	775	841	911	865	937	997
сирої клітковини, г	3865	4280	4486	4047	4550	4838
цукрів, г	543	574	615	612	687	724
кальцію, г	67	74	80	70	80	87
фосфору, г	35	40	44	38	41	44

При годівлі у другу половину лактації знижується частка соковитих і концентрованих кормів зі збільшенням частки грубих (табл. 3).

Слід зазначити, що при згодовуванні м'ясних корів грубих і соковитих кормів не нижче 1 класу можна обходитися без концентратів.

У літній період основним кормом є трава пасовищ. Подовження пасовищного сезону за рахунок правильної організації використання природних пасовищ (загінна система пасовищ, дотримання термінів стравлювання пасовищ) та зеленого конвеєра дозволяє суттєво знизити витрати на утримання тварин.

Встановлено, що збільшення річної витрати пасовищного корму на м'ясну корову з 40 до 60 ц дозволяє заощадити 0,6 ц концентратів, 4 ц сіна, 8 ц силосу або 5,5 ц сінажу та 502 ЕКО.

Річна потреба корів м'ясних порід у кормах та поживних речовинах представлена у таблиці 4.

При розрахунку річної потреби в кормах корів м'ясних порід враховуються фізіологічний стан, показники продуктивності, структуру раціонів та рівень годівлі.

Згідно з технологією ведення м'ясного скотарства, телят м'ясних порід до 7-8-місячного віку вирощують на повному підсосі під матерями, тому основним продуктом для них перші 3-4 місяці після народження є молоко матері. Першого місяця після народження всі необхідні поживні речовини телята отримують з молоком матері. Надалі, зі збільшенням інтенсивності росту, потреба телят у поживних речовинах та енергії зростає, тому телят, починаючи з 10-15-денного

віку, необхідно привчати до поїдання сіна та концентратів. Для підживлення використовуються ті ж корми, що і для дорослого поголів'я, тільки вищої якості, причому норми згодовування їх збільшують відповідно до молочності корів і запланованого приросту молодняку.

Таблиця 3

Раціони лактуючих корів у другій половині лактації при різних типах годівлі

Показник	Сінний тип годівлі			Сінажний тип годівлі		
	жива маса, кг					
	400	500	600	400	500	600
Сіно злаково-бобове, кг	4,0	5,0	5,3	2,0	2,3	2,8
Солома яра, кг	-	-	-	8,0	9,0	9,5
Сінаж, кг	4,0	4,5	5,0	4,0	4,5	5,0
Силос кукурудзяний, кг	13,0	15,0	18,0	5,0	6,0	9,0
Концентрати, кг	1,2	1,3	1,4	0,9	1,1	1,1
Сіль кухонна, г	-	-	-	5	10	10
Діамонійфосфат, г	47	55	62	47	55	62
У раціоні міститься:						
ЕКО	8,2	9,6	10,7	8,3	9,8	11,0
обмінної енергії, МДж	82	96	107	83	98	110
сухої речовини, кг	10,5	12,3	13,7	10,5	12,2	13,7
сирого протеїну, г	955	1147	1270	1230	1300	1400
перетравного протеїну, г	577	692	758	710	820	916
сирої клітковини, г	3535	4167	4615	3811	4396	4944
цукрів, г	435	528	571	489	577	647
кальцію, г	65	77	84	69	81	88
фосфору, г	28	31	37	30	32	35

Оскільки у телят до 4 місяців перетравлення в основному відбувається в сичузі та кишечнику, вони погано використовують клітковину, крохмаль та рослинні протеїни, але добре засвоюють жир, білок та вуглеводи молока, ці особливості враховуються при розробці норм годівлі телят м'ясних порід.

При складанні схем годівлі для підсосних телят враховують вік, живу масу, запланований приріст, молочність та період отелення корів – осінньо-зимовий, ранньовесняний, цілорічний. Так, телятам віком до 4 місяців у розрахунок на 100 кг живої маси при інтенсивності росту 800-950 г на добу потрібно 1,9-2,1 кг сухої речовини, 2,6-3,4 ЕКО, потреба у сирому протеїні – 20-26%, крохмалі – 7-16%, цукрах – 13-27%, сирому жиру – 9,4-22% від сухої речовини.

При такій же інтенсивності росту, але у віці старше 4 місяців, 100 кг живої маси телят потрібно 2,1-2,3 кг сухої речовини та 2,3-2,7 ЕКО. Зміст у 1 кг сухої речовини сирого протеїну – 15-18%, сирої клітковини – 17-18%, крохмалю – 12-15%, цукрів – 8-12%, сирого жиру – 5-8%.

У господарствах із достатньою кількістю кормових угідь необхідно практикувати помірне вигодовування телят під м'ясними коровами. Телята все літо пасуться

з коровами, а за 1,5-2 місяці до відлучення їх підгодовують зеленою масою сіяних трав, якісним сіном та концентратами.

Таблиця 4

Річна потреба корів м'ясних порід у кормах, кг

Показник	Сінний тип годівлі			Сінажний тип годівлі		
	жива маса, кг					
	400	500	600	400	500	600
Сіно	945	1036	1127	552	642	732
Соломо	780	810	840	735	765	795
Сенаж	-	-	-	735	1980	2160
Сінос	2730	2880	3050	1800	990	1140
Трава природних пасовищ	3720	3875	4030	840	4340	4495
Трава сіяних культур	465	620	775	4185	620	775
Концентрати	300	336	372	465	294	330
Сіль кухонна	20	21	24	20	21	24
Фосфат кормовий	10	12	13	10	12	13
Премікс	9	10	10	9	10	10
ЕКО	3058	3592	3916	3108	3642	3968
ОЕ, тис. МДж	30,58	35,92	39,16	31,08	36,42	39,66
Суша речовина	3823	4380	4776	3769	4326	4722
Сирий протеїн	432,0	493,3	536,5	452,0	523,0	565,5
Перетравний протеїн	250,6	291,0	319,2	271,2	313,8	340,0
КОЕ, МДж/кг СР	8,0	8,2	8,2	8,2	8,4	8,4

При інтенсивному вирощуванні їх протягом усього періоду підсосу підгодовують високоякісним сіном, концентратами, білково-вітамінними добавками, зеленою масою сіяних трав, для чого в загонах обладнають тіньові навіси. Обов'язковою умовою вирощування підсосних телят є забезпечення їх свіжою водою та мінеральним підживленням. Враховуючи те, що на інтенсивність росту та розвитку телят впливають численні фактори, підживлення телят необхідно проводити з урахуванням молочності корів, потреби телят у поживних речовинах та енергії за періодами вирощування та термінів одержання приплоду.

При цілорічних отелях корів, для визначення норм підживлення телят необхідно знати їхній середній вік по стаду.

Приблизна річна потреба телят у кормах та поживних речовинах, без урахування молока матері, представлена у таблиці 5.

Господарства-поставщики продукції дитячого та дієтичного харчування повинні мати стійку кормову базу, що забезпечує потребу худоби у різноманітних кормах власного виробництва, і навіть можливість придбання кормів промислового виробництва.

Відомо, що застосування інтенсивних технологій обробітку кормових культур має негативні наслідки, які проявляються у забрудненні навколишнього середовища хлорорганічними пестицидами, які здатні накопичуватися у воді, ґрунті,

кормових рослинах і, як правило, у продуктах тваринництва. Тому при обробці кормових культур у господарствах-постачальниках м'ясної сировини для дитячого харчування необхідне використання системи захисту рослин агротехнічними та біологічними методами з обмеженим використанням пестицидів (таблиця 6).

Таблиця 5

Річна потреба телят м'ясних порід у кормах та поживних речовинах у підсосний період, кг

Показник	Середньодобовий приріст, г		
	800-850	850-900	900-950
Сіно злаково-бобове	178	178	205
Сінаж травосуміші	110	-	159
Силос кукурудзяний	-	482	-
Трава природних пасовищ	709	690	596
Трава сіяних культур	146	90	206
Концентрати	22	214	275
Сіль кухонна	4,0	4,4	4,4
Фосфат кормовий	4,0	4,4	4,4
Білково-вітамінна добавка	72	72	72
Премікс	24	24	24
ЕКО	944,4	1058,4	1060,5
Обмінна енергія, МДж	9444	10584	10605
Суша речовина	760	855	849
Сирий протеїн	124,6	141,2	140,9
Перетравний протеїн	97,1	111,3	109,8
КОЕ, МДж/кг СР	12,4	12,3	12,5

Таблиця 6

Перелік заборонених та дозволених до обмеженого застосування пестицидів

Група пестицидів	Пестициди	
	заборонені	дозволені до обмеженого застосування
Інсектициди	гексахлоран, ГХЦГ, ДЦТ та препарати на його основі, метафос, хлорофос	децис, золон (фазолон, бензофосфат), волатон
Фунгіциди	-	беноміл (бенлат, фундазол)
Протруйники	гранозан	ТМТД (тирам), байтан-універсал
Гербіциди	-	амінна сіль 2,4 Д, діален, агелон, дуал, примекстра
Регулятори росту	-	тур (хлорхолін хлорид)

Крім того, існує й низка інших препаратів, застосування яких у кормовиробництві також заборонено. В останні роки з'явилися нові препарати, що мають ростостимулюючі та захисні властивості, що є екологічно чистими: агат, гумат натрію, крецазин та ін. З біологічних засобів захисту рослин рекомендується застосовувати бітоксикацілін (БТБ-202), лепідоцид. Застосування даних препаратів на посівах кормових культур дозволяє знизити пестицидне навантаження, а застосування засобів, що стимулюють зростання рослин, забезпечує збільшення врожайності кормових культур.

З особливою обережністю має бути застосування в кормовиробництві азотистих мінеральних та органічних добрив, оскільки це пов'язано з можливістю потрапляння до м'ясної сировини нітратів та нітритів. Надмірна кількість цих речовин накопичується в рослинах, а з ними потрапляє до м'яса тварин. Тому зелену масу кожного виду кормових культур перед скошуванням необхідно досліджувати на вміст нітратів і нітритів. Для отримання екологічно безпечної яловичини кількість нітратів у раціоні молодняка великої рогатої худоби не повинна перевищувати 2,5 г на 100 кг живої маси. Не можна згодовувати тваринам ріпак, що містить більше 1% нітратів.

У раціонах тварин не допускається вміст гормональних препаратів, стимуляторів росту, кормів із підвищеним рівнем токсичних елементів та радіонуклідів. Контроль якості кормів промислового виробництва необхідно проводити по мірі надходжень партії та терміну їх зберігання, а кормів власного виробництва – перед використанням кожної партії.

Всі ці вимоги необхідно дотримуватися в господарствах-постачальниках м'ясної сировини для дитячого та дієтичного харчування, для отримання екологічно чистої продукції.

Висновки та пропозиції. Отже, повноцінна та збалансована годівля стельних сухостійних корів у завершальний період тільності є одним із ключових чинників ефективного ведення м'ясного скотарства. Саме за 1,5–2 місяці до отелу відбувається інтенсивний ріст плоду та формування резервів поживних речовин в організмі корови, що безпосередньо впливає на якість молозива, життєздатність новонароджених телят і їх подальший розвиток. Недостатня або неякісна годівля у цей період може спричинити серйозні негативні наслідки – зниження вмісту білка, жиру, вітамінів і мінералів у молозиві, народження ослаблених телят, підвищення захворюваності та навіть абортів.

Раціони стельних корів мають базуватися на високоякісних кормах – сіні та сінажі, із дотриманням встановлених норм сухої речовини, обмінної енергії та перетравного протеїну. Особливо важливо виключати згодовування недоброякісних і запліснявілих кормів. Оскільки телята м'ясних порід у перші місяці життя перебувають на повному підсосі, поживна цінність молока матері визначає інтенсивність їх росту та формування імунітету.

Водночас значну увагу слід приділяти екологічній безпеці кормової бази. Використання біологічних засобів захисту рослин і екологічно чистих стимуляторів росту дозволяє зменшити пестицидне навантаження, запобігти забрудненню навколишнього середовища та забезпечити отримання безпечної м'ясної продукції, зокрема для дитячого харчування. Таким чином, поєднання раціональної годівлі тварин і екологічно орієнтованих технологій у кормовиробництві є запорукою високої продуктивності, здоров'я тварин і якості продукції м'ясного скотарства.

Повноцінна й збалансована годівля стельних корів у сухостійний період у поєднанні з екологічно безпечними методами вирощування кормових культур забезпечує народження життєздатних телят, високу якість молозива та отримання безпечної і конкурентоспроможної м'ясної продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондарчук Л. В. Сучасний стан популяції симентальської породи у племінних господарствах України. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Тваринництво»*. 2016. Вип. 7(30). С. 46–50.
2. Козир В.С. Французькі м'ясні лімузини в степу України. *Розведення і генетика тварин*. 2018. Вип. 55. С. 76-82.
3. Козирь В. Вікова динаміка виходу продуктів забою абердин-ангуської худоби. *Тваринництво України*. 2015. № 1-2. С. 9-14.
4. Колісник О. І., Прудніков В. Г., Криворучко Ю. І., Нагорний С. А. Характеристика організаційно-технологічних умов при утриманні м'ясних корів абердин-ангуської породи в стійловий період без використання приміщень. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2018. № 1. С. 97-100.
5. Скоромна О.І., Гордій А.М., Голембівський С.О., Разанова О.П., Вікарчук Н. Ефективність розведення кросів бельгійської блакитної породи великої рогатої худоби в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. 2022. № 125. С. 184-193.
6. Скоромна О.І., Разанова О.П., Поліщук Т.В., Шевчук Т. В., Берник І.М., Супрун І. О., Довга О. О. Динаміка племінного м'ясного скотарства в Україні. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Тваринництво*. 2021. Вип. 1. С. 92-97.
7. Golubenko T., Razanova O. Optimizing the use of protein in the young cattle body. *Știința agricolă*. 2022. № 1. С. 143-152.
8. Holubenko T. L. Nutritional value of veal used in baby food production. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2018. Vol. 8(1). P. 637-643.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025